

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

VIIES OSAKOND

SAAREKALLAS OÜ vs. EESTI

(Kaebus nr 11548/04)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

8. november 2007

Kohtuotsus muutub lõplikuks konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel. Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.

Asjas Saarekallas OÜ vs. Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (viies osakond) kojana, kuhu kuuluvad:

esimees P. LORENZEN,

kohtunikud:

S. BOTOCHAROVA,

K. JUNGWIERT,

R. MARUSTE,

J. BORREGO BORREGO,

R. JAEGER ja

M. VILLIGER ning

osakonnasekretär C. WESTERDIEK,

olles asja arutanud kinnisel istungil 9. oktoobril 2007,

on teinud nimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

MENETLUSKÄIK

1. Kohtuasi põhineb kaebusel (nr 11548/04) Eesti Vabariigi vastu, mille Eestis asuv osühing Saarekallas (edaspidi *kaebajaettevõtte*) esitas inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi *konventsioon*) artikli 34 alusel 4. novembril 2004 Euroopa Inimõiguste Kohtule (edaspidi EIÕK). Esialgsete kaebajate hulka kuulusid ka seitse füüsilist isikut ja kaks registreerimata mittetulundusühingut.

2. Kaebajaettevõtet esindas Helsingis tegutsev jurist M. Fredman. Eesti valitsust (edaspidi *valitsus*) esindas Välisministeeriumi juriidilise osakonna inimõiguste büroo direktor M. Hion.

3. 15. mail 2006 tunnistas EIÕK taotluse osaliselt vastuvõetamatuks ja otsustas edastada kaebajaettevõtte kaebused menetluse pikkuse ja asjakohaste õiguskaitsevahendite puudumise kohta valitsusele. Tuginedes konventsiooni artikli 29 lõikele 3, otsustas EIÕK teha samal ajal otsuse kaebuse vastuvõetavuse ja kaebuse sisu kohta.

ASJAOLUD**I. KOHTUASJA OLUD**

4. Kaebajaettevõtte on Eestis registreeritud osühing.

A. K. taotlus ajutiste meetmete rakendamiseks

5. 19. oktoobril 1998 esitas K. advokaat T. Saare Maakohtule taotluse K. nõude tagamiseks A. ja P. vastu. K väitel oli tema omandis kuus Kallas AS-i aktsiat (vastab 50%-le aktsiakapitalist). Kallas AS oli ebaseaduslikult ümber kujundatud kaebajaettevõtteks Saarekallas OÜ. Kostjad olid kantud äriregistrisse osahingule juhatuse liikmetena. K. väitis, et P. kavatses müüa osahingule kuuluvad hooned, mis asusid Kuressaares Pikk tn 26 ja 26a. Ta taotles kohtult nimetatud hoonete võõrandamist keelava märke tegemist hooneregistrisse.

6. Samal päeval rahuldab maakohus selle taotluse.

7. 26. oktoobril 1998 esitas kaebajaettevõtte kaebuse ajutise meetme rakendamise peale.

8. 23. novembril 1998 tühistas maakohus ajutise meetme, kuna hageja ei olnud maakohtule ühe kuu jooksul nõuet esitanud. Otsus jõustus 4. detsembril 1998.

9. 14. detsembril 1998 tegi Tallinna Ringkonnakohus otsuse ajutise meetme rakendamise peale esitatud kaebuse kohta. Ringkonnakohus märkis, et kuigi kaebus oli põhjendatud, puudus vajadus vaidlustatud otsuse tühistamiseks, kuna seda oli juba tehtud.

B. Põhimenetlus kaebajaettevõtte vastu

10. 11. detsembril 1998 esitas K. advokaat maakohtule nõude kaebajaettevõtte vastu. Hageja väitis, et ta oli olnud Kallas AS-i aktsionär, kuid pärast Kallas AS-i ümberkujundamist kaebajaettevõtteks ei olnud teda osanike nimekirja kantud. Ta väitis, et P. kavatses müüa kaebajaettevõttele kuuluvad hooned ning et sellise tegevusega rikutaks tema õigusi. Ta taotles kaebajaettevõtte juhatuse kohustamist loovutada talle osak 5000 Eesti krooni väärtuses ning hooneregistrisse Pikk tn 26 ja 26a asuvate hoonete võõrandamist keelava märke tegemist.

11. 14. detsembril 1998 andis maakohus taas korralduse teha K. nõude tagamiseks hooneregistrisse märged, mis keelas Pikk tn 26 ja 26a asuvate hoonete võõrandamist.

12. Ajavahemikuks 30. märtsist 1999 – 9. maini 2000 määras maakohus ühtekokku kümme istungit. Edasilükkamise põhjuseid oli mitmeid: osaliste läbirääkimised asja lahendamiseks; hageja taotlused, millega nõuti kaebajaettevõttelt dokumentide esitamist; osaliste või nende esindajate ilmumata jätmine ning hageja taotlused hagi eseme muutmiseks ja nõude täiendamiseks.

13. 9. mail 2000 tegi asja arutav kohtunik otsuse ennast taandada. Maakohtule olid laekunud ära kirjad mitmest avaldusest, milles kaebajaettevõtte seaduslikud esindajad taotlesid kriminaalmenetluse algatamist asjaomase kohtuniku ja Saare Maakohtu esimehe vastu, kuna

väidetavalt olid nad avaldajate vastu toime pannud raskeid kuritegusid, sealhulgas inimeksistenti eitamine, vägivald ja inimõigustevastased kuriteod.

14. 3. juulil 2000 tegi teine maakohtu kohtunik otsuse ennast taandada, kuna kaebajaettevõtte esindajad olid esitanud mitu avaldust tema vastu kriminaalmenetluse algatamiseks. 5. septembril 2000 tegi veel kaks kohtunikku otsuse ennast taandada.

15. 2000. aasta 6. septembri kirjaga taotles Saare Maakohtu esimees Tallinna Ringkonnakohtu esimehelt kohtuasja andmist mõne teise kohtu pädevusse, kuna kõik maakohtu kohtunikud olid ennast asja arutamiseks taandanud. Ringkonnakohtu esimees pidas taandamisi põhjendamatuks ja saatis asja Saare Maakohtule tagasi.

16. Eelistung määrati 21. veebruariks 2001. Kuid 20. veebruaril 2001 teatas hageja advokaat maakohtule, et hageja K. suri 4. veebruaril 2001. Ta taotles menetluse peatamist. 21. veebruaril 2001 otsustas maakohus menetluse peatada hageja õigusjärglase tuvastamiseni.

17. 3. aprillil 2002 uuendas maakohus menetluse ja kutsus hagejana menetlusse astuma K. pärijat R.-i.

18. 30. aprillil 2002 toimus maakohtus eelistung. R. esitas maakohtule taotluse hageseme muutmiseks. Kaebajaettevõtte juhatuse liige N. väitis, et tal puudus volitus ettevõtte esindamiseks.

19. 5. juunil 2002 toimus maakohtus eelistung. Kaebajaettevõtte juhatuse liige N. väitis taas, et tal puudus volitus ettevõtte esindamiseks. Kohus nõustus selle väitega ja leidis, et N. ei saa menetluses osaleda. Kohus kuulas ära hageja advokaadi ja määras uue istungi 13. augustiks 2002.

20. 13. augustil 2002 toimus maakohtus taas eelistung. Istungile ilmus hageja advokaat; kaebajaettevõtte esindajatel puudus nõuetekohane volitus ettevõtte nimel tegutseda. Kohus lõpetas eelistungi ja määras asja arutamiseks istungi 23. septembriks 2002.

21. 23. septembril 2002 toimus maakohtus istung, kus viibisid R. ja tema advokaat. Samuti oli kohal N., kuid tal puudus volitus kaebajaettevõtte esindamiseks.

22. Maakohus tegi otsuse 14. oktoobril 2002. R.-i nõue rahuldati osaliselt. Kohus kohustas kaebajaettevõtte juhatust kandma R.-i osanike nimekirja 5000-kroonise nimiväärtusega osaku omanikuna.

23. Nii kaebajaettevõtte kui ka R. esitasid maakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse. 21. aprillil 2003 tühistas Tallinna Ringkonnakohtu maakohtu otsuse ja saatis asja maakohtule uuesti läbivaatamiseks, kuna kaebajaettevõtte osanik Tradeco Enterprises Inc ei olnud menetlusse kaasatud.

24. 10. septembril 2003 ei andnud Riigikohus kaebajaettevõttele menetlusluba.

25. 15. jaanuaril 2004 otsustas Saare Maakohus menetluse uuendada ja kutsuda Tradeco Enterprises Inc-i astuma menetlusse kolmanda isikuna.

Maakohus tegi hageja advokaadile korralduse esitada tõendeid Tradeco Enterprises Inc-i seisundi, sealhulgas selle äriühingu võimaliku lõppemise kohta ja lõppemise korral õigusjärglase olemasolu kohta.

26. 2004. aasta kevadel üritasid hageja advokaat T. ja kaebajaettevõtte esindajad edutult müüa Pikal tänaval asuvaid hooneid.

27. Maakohtus toimus 14. detsembril 2004 eelistung, kus viibisid hageja esindaja ja N., kellel puudus volitus kaebajaettevõtte esindamiseks. Tradeco Enterprises Inc, mis oli registreeritud Delaware'is, ei olnud kohtukutseid vastu võtnud. Istung lükati hageja advokaadi palvel edasi, et teha kindlaks, kas Tradeco Enterprises Inc kui juriidiline isik veel eksisteerib.

28. 3. veebruaril 2005 teatas hageja advokaat maakohtule, et osalised olid alustanud läbirääkimisi asja lahendamiseks. 2005. aasta juuniks oli ilmne, et kokkulepet ei ole võimalik saavutada.

29. 3. juulil 2005 ja 25. jaanuaril 2006 esitas maakohus Delaware'i osariigi ametivõimudele taotlused saada Tradeco Enterprises Inc-i kohta teavet.

30. 14. veebruaril 2006 laekus maakohtule hageja ja kostjaettevõtte vahel sõlmitud kokkulepe, millega asi lõpetati kohtuväliselt. Samal kuupäeval kiitis maakohus kohtuvälise lahendi heaks ja tühistas hagi tagamiseks 14. detsembril 1998 kehtestatud ajutise meetme. Hageja ja kaebajaettevõtte teatasid, et nad loobuvad oma õigusest esitada kaebus maakohtu otsuse peale, tunnistades seeläbi lahendi kehtivust.

II. ASJAKOHASED RIIGISESED ÕIGUSNORMID JA KOHTUPRAKTIKA

A. Põhiseadus

31. Eesti Vabariigi põhiseaduse asjakohaste sätetega nähakse ette järgmist:

Paragrahv 13

“Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele. ...

Seadus kaitseb igähte riigivõimu omavoli eest.”

Paragrahv 14

“Õiguste ja vabaduste tagamine on seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus.”

Paragrahv 15

“Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toimingu põhiseadusevastaseks tunnistamist.

Kohus järgib põhiseadust ja tunnistab põhiseadusevastaseks mis tahes seaduse, muu õigusakti või toimingut, mis rikub põhiseaduses sätestatud õigusi ja vabadusi või on muul viisil põhiseadusega vastuolus.

Paragrahv 25

“Igaühel on õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele..”

B. Tsiviilkohtumenetluse seadustik

32. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku asjakohaste sätetega, mis kehtisid 31. detsembrini 2005, nähakse ette järgmist:

Paragrahv 3. Tsiviilkohtumenetluse ülesanne

“Tsiviilkohtumenetluse ülesanne on tsiviilasi õigesti ja võimalikult kiiresti läbi vaadata ning lahendada.”

Paragrahv 149. Avalduse tagastamine

“(1) Kohus otsustab avalduse menetlusse võtmise 20 päeva jooksul avalduse esitamisest.

...”

Paragrahv 169. Eelistung

“(1) Kui kohus peab eelistungi, peab ta selle kahe kuu jooksul hagiavalduse esitamisest. Eelistungile kutsub kohus protsessiosalised.

...”

Paragrahv 170. Kohtuistungiteatavakstegemine

“... ”

(3) Kohtuistungiteatavakstegemine peab kohus võimaluse korral kolme kuu jooksul hagiavalduse esitamisest.

...”

Paragrahv 177. Asja läbivaatamise edasilükkamine

“... ”

(3) Asja läbivaatamise edasilükkamist peab kohus põhjendama. Põhjendus tuleb märkida kohtuistungiteatavakstegemise protokollis. Uus kohtuistung peab toimuma mõistliku aja jooksul. Uue kohtuistungiteatavakstegemise aja ja koha määrab kohus protsessiosaliste arvamust arvestades.

(4) Kui kohus lükkab asja läbivaatamise edasi pikemaks ajaks kui kolm kuud, teeb ta kirjaliku määruse.

(5) Määruse peale võib protsessiosaline esitada erikaebuse, kui ta leiab, et asja arutamine lükati edasi põhjendamatuks ajaks. Ringkonnakohtu määruse peale erikaebuse kohta ei saa edasi kaevata.”

Paragrahv 215. Edasikaebamine menetluse peatamise määruse peale

“Menetluse peatamise määruse peale võib esitada erikaebuse. Ringkonnakohtu määruse peale erikaebuse kohta ei saa edasi kaevata.”

Paragrahv 297. Apellatsiooni korras edasikaebamise õigus

“...

(3) Esimese astme kohtu määruse peale võib pool ja teine protsessiosaline esitada erikaebuse, kui erikaebuse esitamise õigus on selles seadustikus ette nähtud või kui kohtumäärus takistab asja edasist menetlust.

...”

C. Riigikohtu praktika

33. Oma 1997. aasta 13. juuni otsuses (asi nr 3-3-1-18-97) leidis Riigikohtu halduskolleegium, et kui kindlat tähtaega ei ole määratud, siis peab avalik-õiguslik asutus – antud juhul Erastamisagentuur – tegema toimingud mõistliku aja jooksul. Vastasel korral rikutaks põhiseaduse paragrahvi 13 lõiget 2. Riigikohus leidis, et halduskohtutel on halduskohtumenetluse seadustiku paragrahvi 3 alusel õigus selliseid kaebusi läbi vaadata.

34. Oma 2000. aasta 22. detsembri otsuses märkis Riigikohtu üldkogu (asi nr 3-3-1-38-00), et õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks on tagatud põhiseaduse paragrahvidega 13, 14 ja 15 ja konventsiooni artikliga 13. Tõhusa õiguskaitse võimaldamata jätmise mõningate põhiõiguste puhul oleks vastuolus põhiseaduse paragrahvi 15 lõikega 1. Riigikohus leidis, et halduskohtutel on halduskohtumenetluse seadustiku paragrahvi 3 alusel õigus uurida, kas teatavate kriminaalmenetluse toimingutega – antud juhul läbiotsimise ja võetusega – rikuti isiku põhiõigusi ja -vabadusi.

35. Oma 2001. aasta 17. aprilli otsuses leidis Riigikohtu halduskolleegium (asi nr 3-3-1-10-01), et ka juhul, kui kriminaalasjas süüdistatav isik kõrvaldatakse ametikohalt kooskõlas seadusega, kuid hiljem mõistetakse ta õigeks või kriminaalmenetlus tema vastu lõpetatakse, peab tal olema võimalus saada riigilt õiglast hüvitist. Riigikohus märkis, et kuigi seda küsimust ei ole seadusega reguleeritud, ei vabasta see asjaolu riiki vastutusest üksikisiku ees. Kohus leidis, et sellistel juhtudel saab hüvitist nõuda õiguse üldpõhimõtete alusel, isegi kui asjakohane säte puudub.

36. Oma 2002. aasta 6. juuni otsuses leidis Riigikohtu halduskolleegium (asi nr 3-3-1-27-02) põhiseaduse paragrahvi 13 lõikele 2 ja paragrahvile 25 tuginedes, et õigusvastane akt või toiming – sealhulgas tegevusetus või viivitus – avaliku võimu teostamisel on kahju hüvitamise aluseks. Põhiseaduse paragrahvi 25 käsitleti vahetult kohaldatavana. Kõnealune kohtuasi käsitles omavalitsusorganite viivitamist erastamismenetluses.

ÕIGUSKÜSIMUSED

I. VALITSUSE ESIALGNE VASTUVÄIDE KAEBAJAETTEVÖTTE ESINDAJATE ETTEVÖTTE NIMEL TEGUTSEMISE VOLITUSE VÄIDETAVA PUUDUMISE KOHTA

37. Valitsus väitis, et P. ja K., kes olid kaebajaettevõtte nimel allkirjastanud kaebuse EIÕK-le, ei olnud kantud äriregistrisse ettevõtte juhatuse liikmetena, mistõttu ei olnud neil volitust ettevõtte nimel tegutseda. P. oli olnud juhatuse liige 28. veebruarini 2005. Kaebajaettevõtte põhikirja kohaselt võis aga ettevõtet esindada juhatuse esimees üksi või kaks juhatuse liiget üheskoos. Puudus teave selle kohta, et valitud oleks juhatuse esimees.

38. Kaebajaettevõtte esitas 2004. aasta 19. detsembri aktsionäride koosoleku protokollis ära kirja, mille kohaselt valiti nimetatud koosolekul senise juhatuse esimehe P. asemele uus juhatuse esimees T. Seetõttu oli P.-l õigus kaebus ettevõtte nimel allkirjastada ajal, mil see EIÕK-le esitati, ja T.-l oli õigus allkirjastada volikiri kaebajaettevõtet esindavale juristile menetluse hilisemas järgus.

39. Nimetatud asjaoludest tulenevalt leiab EIÕK, et kaebajaettevõtet on esindanud nõuetekohase volitusega isikud ning seetõttu lükatakse esialgne vastuväide tagasi.

II. KONVENTSIOONI ARTIKLI 6 LÕIKE 1 VÄIDETAV RIKKUMINE

40. Kaebajaettevõtte kaebas, et menetluse kestus oli vastuolus mõistliku aja nõudega, mis on sätestatud konventsiooni artikli 6 lõikes 1 järgmiselt:

“Igähele on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste... üle otsustamise korral õigus... asja arutamisele mõistliku aja jooksul... õigusemõistmise volitustega institutsioonis.”

41. Valitsus vaidlustas selle väite.

42. Kaebajaettevõtte väitel oli arvessevõetav ajavahemik alanud 19. oktoobril 1998, mil rakendati esimene ajutine meede. Kuigi ajutine meede hiljem tühistati – tühistamine jõustus 4. detsembril 1998 –, sai kaebajaettevõtte sellest teada alles 22. detsembril 1998, mil ta sai otsuse oma advokaadilt.

43. Valitsus sellega ei nõustunud ja oli seisukohal, et menetlus algas 11. detsembril 1998, mil K. esitas põhihagi kaebajaettevõtte vastu. 19. oktoobril 1998 rakendatud meede hiljem tühistati ja sisuliselt tsiviilmenetlust ei algatatud.

44. Osalised nõustusid, et menetlus lõppes 14. veebruaril 2006.

45. Kohus tuletab meelde, et artikkel 6 ei kehti ajutiste meetmete kohta, mis on võetud enne asja sisulist läbivaatamist, kuna selliseid meetmeid ei saa üldjuhul pidada tsiviilõiguste ja -kohustuste üle otsustamiseks (vt muude allikate hulgas *Dogmoch vs. Saksamaa* (mittesisuline otsus), nr 26315/03,

EIÕK 2006-...; ja *Biserica Sfantul Haralambie ja teised vs. Moldova* (mittesisuline otsus), nr 19967/02, 30. november 2004; ja *a contrario Markass Car Hire Ltd vs. Küpros* (mittesisuline otsus), nr 51591/99, 23. oktoober 2001).

46. Käesolevas asjas käsitles 19. oktoobril 1998 rakendatud ajutine meede kaebajaettevõtte hoonete võõrandamise keeldu, samas kui 11. detsembril 1998 algatatud põhimenetluses nõudis K. osalust kaebajaettevõttes. EIÕK leiab, et ajutine meede ei ühtinud põhimenetluse ühegi lõpliku otsusega ega ennetanud ühtegi sellist otsust. Sellest lähtuvalt ei olnud artikli 6 lõige 1 menetluse suhtes kohaldatav enne 11. detsembrit 1998.

47. EIÕK märgib, et valitsus oli seisukohal, et ajavahemik üks aasta ja kaks kuud, mil menetlus oli peatatud algse hageja surma tõttu, tuleb menetluse kestusest maha arvata. EIÕK leiab, et seda takistust tuleb arvesse võtta menetluse üldkestuse hindamisel, pidades silmas konventsiooni artikli 6 lõikes 1 sisalduvat mõistliku aja nõuet.

48. Seetõttu leiab EIÕK, et arvessevõetav ajavahemik algas 11. detsembril 1998 ja lõppes 14. veebruaril 2006. Seega oli selle kestuseks kolmes kohtuastmes veidi üle seitsme aasta ja kahe kuu.

A. Vastuvõetavus

49. EIÕK märgib, et see kaebus ei ole ilmselgelt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses. Samuti märgib EIÕK, et see ei ole vastuvõetamatu ka ühelgi teisel põhjusel, mistõttu tuleb kaebus tunnistada vastuvõetavaks.

B. Sisu

50. EIÕK rõhutab, et menetluse kestuse mõistlikkuse hindamisel tuleb arvestada kohtuasja olusid, sealhulgas järgmisi tingimusi: kohtuasja keerukus, kaebajate ja asjaomaste ametivõimude tegevus ning kaebajate huvi vaidluses (vt paljude muude allikate hulgas *Frydlender vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 30979/96, punkt 43, EIÕK 2000-VII).

51. EIÕK on sageli tuvastanud konventsiooni artikli 6 lõike 1 rikkumisi asjades, kus on tekkinud samasugused küsimused kui käesolevas asjas.

52. EIÕK võtab arvesse asjaolu, et käesolevas asjas oli vajalik tsiviilmenetlus peatada algse hageja õigusjärglase tuvastamiseks ning et teatavad viivitused menetluses olid tingitud kaebajaettevõtte esindajate süüdistustest maakohtu kohtunike vastu. Mitmel juhul puudus kaebajaettevõtte esindajal volitus menetluses osalemiseks. Olles läbi vaadanud kogu talle esitatud materjali ja võttes arvesse asjakohast praktikat, leiab EIÕK siiski, et käesoleval juhul oli menetlus liialt pikk ja vastuolus mõistliku aja nõudega.

Seega on rikutud artikli 6 lõiget 1.

III. KONVENTSIOONI ARTIKLI 13 VÄIDETAV RIKKUMINE

53. Sisuliselt kaebas kaebajaettevõtte lisaks, et neil puudusid tõhusad õiguskaitsevahendid menetluse ülemäärase kestuse suhtes. See kaebus vaadatakse läbi konventsiooni artikli 13 alusel, mis sätestab järgmist:

“Igaühel, kelle käesolevas konventsiooni sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, on õigus tegelikule õiguskaitsele riigi võimuorganite ees, isegi kui rikkumise pani toime ametiisik.”

A. Vastuvõetavus

54. EIÕK märgib, et see kaebus ei ole ilmselgelt põhjendamatu konventsiooni artikli 35 lõike 3 tähenduses. Samuti märgib EIÕK, et see ei ole vastuvõetamatu ka ühelgi teisel põhjusel, mistõttu tuleb see tunnistada vastuvõetavaks.

B. Sisu

1. Osaliste väited

a. Valitsus

55. Valitsus kinnitas, et kaebajaettevõttel oli võimalik seoses konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel esitatud kaebusega kasutada riigisisisel tasandil tõhusaid õiguskaitsevahendeid.

56. Ennetavate õiguskaitsevahendite osas, mis kiirendaksid menetlust, viitas valitsus mitmele tsiviilkohtumenetluse seadustiku sättele (vt punkt 32 eespool). Seadustikus on sätestatud mitmesugused tähtajad, et tagada menetluse toimumine mõistliku aja jooksul.

57. Valitsus möönis, et käesolevas asjas ei saanud kaebajaettevõtte esitada kaebust mitme istungi edasilükkamise otsuste peale, sest istungid lükati üldjuhul edasi üks kuu ja edasilükkamisotsuse peale saab kaevata üksnes juhul, kui istung lükatakse edasi pikemaks ajaks kui kolm kuud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 177). See aga ei tähenda, et seadustes puudusid õiguskaitsevahendid.

58. Valitsus märkis, et kaebajaettevõtte ei taotlenud istungite pidamist lühemate ajavahemike tagant. Samuti ei esitanud kaebajaettevõtte kaebust maakohu otsuse peale, millega menetlus peatati.

59. Seoses võimalustega saada hüvitist menetluses esinevate viivituste eest, viitas valitsus halduskohtumenetluse seadustiku sätetele, mille järgi kuulub avalik-õiguslike vaidluste lahendamine halduskohtute pädevusse, ja põhiseadusele (vt punkt 31 eespool). Lisaks sellele tsiteeris valitsus

Riigikohtu praktikat, mille kohaselt on halduskohtute pädevuses uurida, kas avalik-õiguslikud asutused teevad oma toiminguid mõistliku aja jooksul. Riigikohus on leidnud, et halduskohtute pädevuses on mõista üksikisikute kasuks välja kahjutasu avalik-õiguslike asutuste tegevuse, sealhulgas viivituste eest, ka juhul, kui asjakohane õigusnorm puudub (vt punktid 33–36 eespool).

60. Valitsus leidis, et isikul on võimalik esitada kaebus halduskohtule kohtumenetluses esinenud viivituste peale, samuti kohtu tegevusetuse peale, ning nõuda seeläbi tekitatud kahju hüvitamist.

61. Valitsus oli seisukohal, et isegi kui EIÕK arvamuse kohaselt ükski eespool kirjeldatud õiguskaitsevahend eraldiseisvana ei taga piisavat ja tõhusat õiguskaitset, tagavad need õiguskaitsevahendid üheskoos siiski üksikisikule tõhusa õiguskaitse menetluse kestuse suhtes. Valitsus väitis, et kaebajaettevõtte käsutuses olid olnud piisavad õiguskaitsevahendid, kuid sellegipoolest ei püüdnud ettevõtte neid kasutada.

b. Kaebajaettevõtte

62. Kaebajaettevõtte vaidlustas valitsuse seisukoha õiguskaitsevahendite olemasolu kohta ning väitis, et õigusnormid iseenesest ei ole tõhusad ennetavad õiguskaitsevahendid, kui nende rikkumise eest pole ette nähtud karistusi. Tegelikult oli tsiviilmenetlus maakohtus peatatud ja istungeid edasi lükatud mitu korda, ilma et kaebajaettevõttel oleks olnud võimalust esitada selle peale ametlik kaebus. Kaebajaettevõtte märkis, et ei olnud esitatud näiteid, millistel juhtudel oleks saanud valitsuse mainitud õiguskaitsevahendeid kasutada ja kus need oleksid olnud tõhusad. Samuti ei olnud esitatud ühtegi näidet hüvitise maksmise kohta kohtumenetluse ülemäärase kestuse eest.

2. EIÕK hinnang

63. EIÕK kinnitab, et artikkel 13 tagab tõhusa õiguskaitse riigi võimuorganite ees artikli 6 lõikes 1 sätestatud asja mõistliku aja jooksul arutamise nõude rikkumise korral (vt *Kudla vs. Poola* [suurkoda], nr 30210/96, punkt 156, EIÕK 2000-XI).

64. Kohtuvaidluse osalise käsutuses olevad riigisisised õiguskaitsevahendid menetluse pikkuse peale kaebuse esitamiseks on konventsiooni artikli 13 tähenduses tõhusad, kui need hoiavad ära väidetava rikkumise või selle jätkumise või tagavad kohase hüvitise juba toimunud rikkumise eest. Seega on õiguskaitsevahend tõhus juhul, kui seda saab kasutada kas asja läbivaatava kohtu otsuse vastuvõtmise kiirendamiseks või kohtuvaidluse osalisele kohase hüvitise võimaldamiseks juba ilmnenu viivituste eest (vt *Sürmeli vs. Saksamaa* [suurkoda], nr 75529/01, punkt 99, EIÕK 2006-...; ja *Mifsud vs. Prantsusmaa* (mittesisuline otsus) [suurkoda], nr 57220/00, punkt 17, EIÕK 2002-VIII).

65. Käesoleva asja puhul leiab EIÕK, et valitsus ei ole osutanud, kuidas valitsuse nimetatud ennetavad meetmed oleksid kaebajaettevõtet aidanud. Kuigi tsiviilkohtumenetluse seadustikus on tõepoolest sätestatud mitu tähtaega, et tagada menetluse toimumine mõistliku aja jooksul, ei ilmne, et nende tähtaegade maakohtupoolsel eiramisel oleks olnud mingeid õiguslikke tagajärgi. Samuti ei ole valitsus selgitanud, kuidas oleks võinud esimese astme kohtu otsuse peale esitatud menetluse edasilükkamist või peatamist käsitlev kaebus – niivõrd kui otsuse peale oli nimetatud kaebust üldse võimalik esitada – menetlust kiirendada. Valitsus ei toonud asjakohaseid näiteid riigisisest kohtupraktikast.

66. Hüvituslike õiguskaitsevahendite kohta märgib EIÕK, et valitsuse nimetatud põhiseaduse ja halduskohtumenetluse seadustiku sätted on üldist laadi ega käsitle otseselt hüvitist kahju eest, mis oleks seotud ebamõistlikult pika tsiviilkohtumenetlusega. Valitsuse viidatud Riigikohtu praktika näitab, et Riigikohus on tõlgendanud neid üldnorme üsna laialt. Kuna valitsus ei ole nimetanud ühtegi kohtuasja, kus kohus oleks kohtumenetluse ülemäärase kestuse eest hüvitise välja mõistnud, järeldeb EIÕK, et nii praktikas kui ka seaduses puudus tõhus hüvituslik õiguskaitsevahend.

67. Lähtudes eespool tehtud järeldustest, ei saa EIÕK pidada riigi väljapakutud õiguskaitsevahendite kogumit artiklis 13 sätestatud nõudeid rahuldavaks.

68. Seega puudus kaebajaettevõttel tõhus õiguskaitsevahend konventsiooni artikli 13 tähenduses, mis oleks kiirendanud menetlust maakohtus või taganud kohase hüvitise juba ilmnenu viivituste eest. Seetõttu on nimetatud artiklit rikutud.

IV. KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

69. Konventsiooni artiklis 41 sätestatakse:

“Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle juurde kuuluvaid protokolle on rikutud ja kõrge lepinguosalise siseriiklik õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajadusel määrata kahjukannatajale õiglase hüvituse.”

A. Kahjutasu

70. Kaebajaettevõtte nõudis varalise kahju eest 400 000 eurot. Oma väitel pidi kaebajaettevõtte müüma hooned Kuressaares 2006. aastal märgatavalt madalama hinna eest, kui talle oli pakutud enne esimese ajutise meetme rakendamist 1998. aastal.

Lisaks nõudis kaebajaettevõtte 10 000 eurot mittevaralise kahju eest.

71. Valitsus vaidlustas nimetatud nõuded.

Valitsus väitis, et kinnisvarahinnad on nimetatud ajavahemikul Eestis märgatavalt tõusnud ja pealegi puudus igasugune põhjuslik seos väidetavate rikkumiste ja varalise kahju vahel.

Valitsus leidis, et mittevaralise kahju eest nõutav summa on ülemäära suur. Valitsus tegi EIÕK-le ettepaneku mõista selle punkti alusel kaebajaettevõtte kasuks välja mõistlik summa, juhul kui EIÕK peaks leidma, et kaebajaettevõtte kandis mittevaralist kahju menetluse kestuse tõttu.

72. EIÕK ei leia mingisugust põhjuslikku seost tuvastatud rikkumise ja väidetava varalise kahju vahel, mistõttu jätab ta selle nõude rahuldamata. Samas mõistab ta kaebajaettevõtte kasuks välja 900 eurot mittevaralise kahju eest.

B. Kohtukulud

73. Kaebajaettevõtte nõudis ka 4109,80 eurot kulude eest, mis olid seotud menetlusega EIÕK-s.

74. Valitsus leidis, et nimetatud summa on ülemäära suur.

75. Oma praktikast lähtuvalt leiab EIÕK, et kaebajal on õigus saada kuluhüvitist üksnes niivõrd, kui võrd on tõestatud, et kulutused on olnud tegelikud ja hädavajalikud ning suuruse poolest mõistlikud. Käesolevas asjas, võttes arvesse kohtul olevat informatsiooni ja eespool nimetatud tingimusi, on EIÕK arvates mõistlik EIÕK-s läbiviidud menetlusega seotud kulude katteks välja mõista 1500 eurot.

C. Viivis

76. Kohtu arvates on sobivaks viivisemääraks Euroopa Keskpannga laenuintressi piirmäär, suurendatuna kolme protsendi võrra.

SELLEST LÄHTUVALT KOHUS ÜHEHÄÄLSELT:

- 1) jätab rahuldamata valitsuse esialgse vastuväite kaebajaettevõtte esindajate ettevõtte nimel tegutsemise volituse väidetava puudumise kohta;
- 2) tunnistab taotluse muus osas vastuvõetavaks;
- 3) leiab, et konventsiooni artikli 6 lõiget 1 on rikutud;
- 4) leiab, et konventsiooni artiklit 13 on rikutud;
- 5) leiab, et:
 - a) kostjariik peab kolme kuu jooksul pärast konventsiooni artikli 44 lõike 2 kohast kohtuotsuse lõplikku muutumist maksma kaebajale 900

(üheksasada) eurot mittevaralise kahju eest ja 1500 (üks tuhat viissada) eurot kulude katteks, lisaks võimalikud maksud;

b) eespool nimetatud kolmekuulise tähtaja lõpu ja tasumise vahelise aja eest tuleb eespool nimetatud summadelt maksta lihtviivist määra järgi, mis vastab viivise arvestamise ajal kehtivale Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmäärale, suurendatuna kolme protsendi võrra;

6) jätab rahuldamata ülejäänud osa kaebaja õiglase hüvitise nõudest.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 8. novembril 2007 EIÕK reglemendi 77. reegli punktide 2 ja 3 kohaselt.

Claudia WESTERDIEK
sekretär

Peer LORENZEN
esimees